

Skrzynyk A.V., Bukin E.K. Risks of socio-economic development of Ukraine in globalization challenges

It's analyzed the risks of Ukrainian development and their interaction with global risks. The global risks with the most powerful influence on economy of Ukraine were investigated on the data of the World Economic Forum. It is proposed some examples of implementating the external and strategic risks and shown their impact on the economy of Ukraine.

Key words: *global risks, external and national risks, the World Economic Forum, mobilization development.*

Стаття надійшла 20 квітня 2013 р.

УДК 328.185 (477)

Р.В. Сокол

СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Розкривається соціальне походження та характерні риси корупції в Україні за роки її незалежності; історичне підґрунтя корупції, її відмінності від хабарництва. Окреслено можливі шляхи зменшення впливу корупції на ефективність соціально-економічного розвитку держави і суспільства.

Ключові слова: *корупція, хабарництво, соціум, держава, управління, приватна власність, амністія капіталу, правосвідомість, моделі корупції.*

Постановка проблеми. Абсолютно подолати корупцію поки неможливо, беручи до уваги її соціальну природу та історично сформовані людські пороки. Але необхідно докорінно зменшити загрози з її боку для національної безпеки України шляхом реалізації досвіду розвинених країн у протидії цьому явищу.

Стан дослідження. Загалом сьогодні доводиться констатувати, що проблематика корупції становила та становить науковий інтерес таких дослідників, як С. Омельченко, Є. Невмержицький, Г. Сатаров, Л. Тимофєєв та інших. Проте корупцію в площині її соціальної імплементації вони досліджували частково та у загальному вимірі.

Мета статті полягає у з'ясуванні соціальної сутності корупції в контексті її історичного розвитку в Україні та формулюванні пропозицій щодо способів і напрямів боротьби з цим явищем.

Виклад основних положень. «Корупція» у перекладі з латини означає псування, розбещування, підкуп [1]. Це діяльність осіб, уповноважених на виконання державних функцій, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Це пряме використання посадовими особами свого службового становища з метою особистого збагачення [2].

Корупція – соціальне явище, оскільки вона виникла і розвивалась разом з виникненням і розвитком людського суспільства, пройшла усі соціально-економічні формації від первіснообщинного ладу до наших днів. У кожній з них вона видозмінювалась за формою та змістом. У всій своїй різноманітності корупція притаманна й сучасному українському суспільству.

З політичної точки зору більш коректно було б боротися не з корупцією взагалі аж до самознищення і держави, і народу, а з її масштабами. Системою послідовних моральних, правових, економічних заходів її потрібно звести до по-європейськи цивілізованого мінімуму, який би не становив загрози національній безпеці України. Суспільство і кожна окрема людина в міру своєї культури може тільки обмежити її до розумних, допустимих меж. Мораль, релігія, етика, держава – це ті інструменти, за допомогою яких відбувається таке обмеження. Як тільки ці інструменти перестають працювати, у суспільстві починають руйнуватися цивілізаційні основи взаємин між громадянами і державою, з'являється небезпека виникнення соціального хаосу. Це яскраво видно на прикладі України.

Хабарництво і хабарі на українських землях були споконвіків. Хабар – гроші або речі, що даються службовій особі як підкуп, плата за злочинні, незаконні дії в інтересах того, хто їх дає. В перекладі з тюркської «хабар» – це здобич. Звідси «хабарник» – добувач, а «хабарництво» – добування. Воно було основним заняттям варягів, які полювали за здобиччю по берегах Дніпра, Чорного та Середземного морів, печенігів, половців, монголо-татар. Безконечні братовбивчі міжусобні війни руських князів – теж наслідок однієї причини: бажання владної верхівки панувати, а відтак мати дедалі більше здобичі. Взяти якомога більше – ось рушійна сила, мотивація всієї політичної історії України.

Слово «взятка» в російську мову прийшло зі староруської мови Київської Русі і звідти перекочувало у побутову українську мову. Воно походить від слова «взяток». Так тоді називали медозбір – періодичний (за день, місяць, сезон) збір бджолами меду, нектару [3].

Так само з давніх часів ті, хто мали силу, можливість, а дуже часто і повноваження, збирали взятки, тобто данину (тепер – податки) з тих, хто цих сил, можливостей і повноважень не мав. Таким чином, державні мужі, чиновники, як і завойовники, періодично займалися поборами з залежного від держави люду. Сьогодні це ще можна назвати рекетом. Тоді це не вважалося корупцією. З часів Київської Русі, у періоди козаччини, Руїни, української революції 1917–1920 рр. вона роз'їла усі сфери життя та управління. Мабуть, це одна з причин того, що Українська держава утверджується з такими труднощами.

Усе тому, що ані ми, ані наші предки не врахували уроки історії щодо цього згубного явища. Про корупцію як про «порчу» писали ще давні філософи, а Платон та Аристотель визначили це явище як політичне. Ще Будда застерігав, що коли правитель шукає вигоди, то це призведе до того, що буде перекручена сутність суспільних відносин, будуть ігноруватися принципи справедливості [4]. Першу ж антикорупційну заповідь дав Господь через Мойсея, який записав те, що почув з неба: «Дарів не приймай, бо дари сліпими роблять зрячих і перекручують справу правих» (Ісх. 23:8) [5].

Зрозуміло, що ці попередження (а для віруючих – заборони) узагальнюють досвід зіткнення людства з корупцією як зі злом, яке необхідно здолати. І дійсно, боротьбу з корупцією за складністю прирівнюють до боротьби з людськими гріхами. По суті вона є комбінацією таких гріхів, як жадібність, заздрість, лінивість, захланність, непоміркованість. Вона суперечить моральному повчанню, що гроші потрібно не брати, а заробляти. За справедливу, добру дію люди самі подякують, за здирицтво – проклянуть.

Тому одне з основних завдань держави – це стримування власних пороків громадян як виховними та ідеологічними методами, так і репресивними, в рамках закону. Однак держава Україна перетворила боротьбу з корупцією у передвибірчі кампанії та фарс. Для більшості чиновників як у Києві, так і в регіонах боротьба за владу є не засобом досягнення мети – прориву України у цивілізований світ з усіма наслідками, які з цього випливають, – а самоціллю.

Тисячу років тому китайський реформатор Ванг Анши джерелами корупції назвав погані закони (державу) та поганих людей. Обґрунтовуючи цей висновок, він писав, що «історія доводить неможливість забезпечення необхідного управління, якщо покладатися лише на владу закону, призначену для контролю посадових осіб. Якщо останні не є людьми, які відповідають їх призначенню. Подібним чином не слід чекати ефективного управління, якщо, маючи достойних людей на правильних позиціях, ви обмежуєте їх багаточисленними дрібними виснажливими обмеженнями» [4].

Корупція є умовою функціонування «тіньової» економіки, посилення диференціації суспільства за майновим станом, занепаду моралі, загальної криміналізації основних сфер суспільства. Це явище стало просто необхідним у діяльності керівних політико-фінансових груп України. Безпрецедентна стабільність бюрократії коріниться в доволі ефективних корупційних механізмах протидії чиновництву другого і третього ешелону, запобіганні об'єднанню нижчих за статусом, але перспективних урядовців у більш-менш стійку корпорацію, котра б

у близькому майбутньому могла ефективно опонувати нинішній владі і в підсумку перехопити у неї цю владу. Саме такий процес маємо можливість спостерігати і в наші дні.

В СРСР слово «корупція» дозволили ввести в ужиток наприкінці 1980-х років. Вважалося, що воно є породженням минулих експлуаторських суспільств. До того ж, як і тепер, практично недоторканими були вищі партійні та державні чиновники. Спроби розірвати це коло були епізодичними. Історія боротьби радянської влади з корупцією закінчилася разом із самою владою, успіху вона так і не досягла. Усі проблеми СРСР щодо причин та наслідків корупції, механізмів протидії їй наслідувала суверенна Україна.

Оскільки в нашій країні, як і в СРСР, з корупцією в державному апараті борються виключно представники цього ж апарату, то неважко передбачити результати такої боротьби. Проте слід було взяти до уваги західноєвропейський післявоєнний досвід та провести наступні заходи:

- припинити гнобити приватну власність, створити для підприємства і бізнесу найоптимальніші умови функціонування;

- запровадити максимально сприятливий податковий, інвестиційний клімат;

- провести амністію попередніх нагромаджень капіталу, зробити так, аби він працював в Україні, а не в офшорах;

- управління, владу всіх рівнів зробити повністю прозорими, відкритими, підзвітними виборцям, які могли б відкликати скомпрометованих осіб [6].

Західноєвропейська модель з її низьким рівнем корупції чиновництву не вигідна. Адже в Європі корупція сприймається суспільством як аномалія, пов'язана з порушенням закону. Цьому сприяють високий рівень цивілізаційної культури та правосвідомості європейців.

Український народ, на жаль, не повною мірою розуміє перспективи розвитку держави та суспільства. Громадянського суспільства в Україні немає. Отож немає кому на громадянському рівні протистояти корупції. Доки народ буде тотальним взятодавцем, корупція житиме і процвітатиме. Звідси актуалізується очікування, що серед людей на суспільному рівні перемає Божа мораль багато і добре працювати, бути вільним і незалежним, добиватись життєвого успіху нелегкою працею, а не підлабузництвом і подачками. Тоді, можливо, й досягнемо цивілізованої європейської моделі боротьби з корупцією.

Поки що ж нашу т.зв. «еліту» не зовсім влаштовує навіть азіяцька модель корупції. В Азії вона пов'язана з історією, культурою, традиціями, що обумовили функціонування держави. Це соціальний різновид корупції, де відносини тісно переплетені з сімейними, земельними, етнічними, корпоративними та ін. Наприклад, бакшиш і за

корупцію визнати не випадає. Його дають усі і за все. Але є чіткі правила стосунків, де всі знають своє місце й міру. Їх межі переходити не дозволено нікому. Діє філософія і мораль, простежується конфуціанство та буддизм: якщо бажаєш, можеш дати, але на займаній посаді працюй згідно з приписом, чітко, добросовісно, з повною віддачею.

На більшості українських земель основою корупції була система т.зв. місництва, за умов якої більшість державних урядовців не отримували грошової винагороди, а жили за рахунок відвідувачів. На посади призначались чиновники без врахування їхніх особистих (у т.ч. професійних та моральних) якостей. Мудрість древніх стосовно того, що розумний керівник оточує себе розумними заступниками (командою), а нерозумний – ще дурнішими, українська «еліта» до уваги не брала. Відтак гоголівські «дороги та дурні» актуальні й тепер.

Тому провладному прошарку України значно ближча афролатиноамериканська модель корупції, коли влада надає можливість «тіньовим» і кримінальним секторам економіки досягти могутності, порівняваної з державною. Бо з цим явищем, яке стало державою в державі, боротися найважче, адже влада продається групі основних економічних кланів, що домовилися між собою, або політичними засобами забезпечує надійність їх існування [7].

1. Юридична енциклопедія. – К., 2001. – Т. 3. – С. 369.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В.Т. Бусел. – Київ-Ірпінь, 2003. – С. 457.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. В.Т. Бусел. – Київ-Ірпінь, 2003. – С. 85.
4. Невмержицький Є.В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії / Є.В. Невмержицький. – К., 2008. – С. 10.
5. Омельченко С.В. Корупція з точки зору різних культур світу / С.В. Омельченко // Підприємництво, господарство і право. – 2000. – № 3. – С. 54–57.
6. Тимофеев Л.М. Институциональная коррупция / Л.М. Тимофеев. – М., 2000. – С. 19.
7. Сатаров Г. Антикоррупционная политика / Г. Сатаров. – М., 2004. – С. 78–79.

Сокол Р.В. Социальная сущность коррупции в Украине

Раскрывается социальное происхождение и характерные черты коррупции в Украине в годы ее независимости. Указаны исторические корни коррупции, ее отличия от взяточничества. Очерчены возможные пути уменьшения влияния коррупции на эффективность социально-экономического развития государства и общества.

Ключевые слова: *коррупция, взяточничество, социум, государство, управление, частная собственность, амнистия капитала, правосознание, модели коррупции.*

Sokol R.V. Social Essence of Corruption in Ukraine

The article reveals the social origin and characteristic features of corruption in Ukraine for the period of the years of independence. The author specifies historical background of corruption, its difference from bribery. The possible ways of reduction of corruption impact on the efficiency of social and economic development of the state and society are outlined.

Key words: *corruption, bribery, socium, state, administration, private property, amnesty of capital, justice, corruption models.*

Стаття надійшла 9 квітня 2013 р.

УДК 336.71:343.85

Р.С. Сорока, М.П. Сорока

**СПЕЦИФІКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО
ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ**

Досліджується специфіка внутрішнього фінансового моніторингу в Україні. Визначено відмінності між обов'язковим та внутрішнім фінансовим моніторингом. Визначаються критерії та ознаки незвичайних угод як методу протидії відмиванню злочинних доходів та фінансуванню тероризму. Виявлено тенденції розвитку внутрішнього фінансового моніторингу в Україні.

Ключові слова: *фінансовий моніторинг, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, внутрішній фінансовий моніторинг, фінансові операції, незвичайні операції та угоди.*

Постановка проблеми. Україна стоїть на шляху соціально-економічних перетворень, які спрямовані на максимальне наближення фінансово-кредитних відносин до рівня провідних країн світу. До пріоритетних напрямів удосконалення фінансової системи України належить виконання державою рекомендацій міжнародного співтовариства у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

Боротьба з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, стає явищем світового масштабу. Протидія цьому явищу є одним із найефективніших засобів боротьби з торгівлею наркотиками, людьми, зброєю, а також із тероризмом. Україна є учасником боротьби з відмиванням «брудних» грошей і заявила про себе як про цивілізовану державу, що обумовлює актуальність теми дослідження.

Стан дослідження. Проблеми протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, викликають значний науковий інтерес.